

Andrzej Jarocho*, Marek Sachajko**

Udział biegłych w sądowym postępowaniu egzekucyjnym

Słowa kluczowe: sądowe postępowanie egzekucyjne, zastosowanie norm o procesie do sądowego postępowania egzekucyjnego, dowód z opinii biegłego, zasady i zakres udziału biegłych w sądowym postępowaniu egzekucyjnym

Streszczenie: Normy prawne regulujące problematykę dowodową, w tym także dowodu z opinii biegłego, znajdują zastosowanie nie tylko w sądowym postępowaniu rozpoznawczym, ale także w sądowym postępowaniu egzekucyjnym. Organy sądowego postępowania egzekucyjnego posiadają normatywne uprawnienie do przeprowadzenia dowodu z opinii biegłego. Dowód ten w postępowaniu egzekucyjnym może zostać przeprowadzony w przypadku oszacowania m.in. zajętych ruchomości, a w tym przedmiotów o wartości historycznej lub artystycznej, a także wyrobów ze złota i platyny; papierów wartościowych, które nie zostały zapisane na rachunku papierów wartościowych; nieruchomości; praw; nieruchomości, ruchomości lub praw wchodzących w skład zarządzanego przedsiębiorstwa lub gospodarstwa rolnego; jak też całego przedsiębiorstwa lub gospodarstwa rolnego. Wśród przedstawicieli doktryny istnieją wątpliwości w zakresie określenia biegłych uprawnionych do sporządzania przedmiotowych opinii, a w szczególności czy osoby wykonujące funkcję biegłego muszą być wpisane na listę stałych biegłych sądowych, czy też mogą to być osoby nie spełniające tych formalnych kryteriów. Problematyka udziału biegłych w postępowaniu egzekucyjnym wskazuje nie tylko na formalnoprawny, ale także funkcjonalny związek sądowego postępowania rozpoznawczego z postępowaniem egzekucyjnym. Poza aspektem normatywnym problematyka ta posiada duże znaczenie praktyczne. Prawidłowe stosowanie norm prawnych w tym zakresie przez organy ochrony prawnej pozwoli na spełnienie, nie tylko zasady szybkości postępowania egzekucyjnego, ale też wpływa w sposób dość istotny na realizację zasady efektywności, polegającej m.in. na zaspokojeniu wierzycieli w jak najwyższym rozmiarze.

* Wydział Prawa i Administracji, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

** Wyższa Szkoła Pedagogiki i Administracji im. Mieszka I w Poznaniu

Participation of experts in judicial enforcement proceedings

Key words: court enforcement proceedings, application of litigation rules to court enforcement proceedings, evidence from expert opinion, rules and extent of expert participation in court enforcement proceedings

Summary: Regulations on court evidence, including evidence derived from expert reports, are applicable not only to court investigation, but also court enforcement. Bodies which conduct the court enforcement process are statutorily entitled to gather evidence from experts' reports. The evidence-gathering in the case of enforcement proceedings may apply if it is necessary e.g. to appraise movables subject to seizure, including those of historic or artistic value, objects made of gold or platinum; securities which were not registered in a securities account, real property, movable properties or rights contained in a managed enterprise or agricultural farm, or the entire enterprise or agricultural farm. Experts at the doctrine are divided as to which experts are authorised to compile expert reports, in particular whether individual acting as experts need to be registered with the court experts list, or whether they do not need to meet the requirement. Experts' participation in enforcement proceedings indicates not only a formal, but also a functional relation between the court investigation process and the enforcement process. Next to its normative value, the issue is also of significant practical importance. Correct application of the related legal provisions by bodies providing legal protection helps not only to comply with the principle of a speedy enforcement process, but also materially impacts the exercise of the efficiency principle, implying satisfaction of creditors to the greatest extent possible.

Stosownie do treści art. 13 § 2 ustawy – Kodeks postępowania cywilnego¹, przepisy o procesie stosuje się odpowiednio do innych rodzajów postępowań unormowanych w kodeksie. W doktrynie ukształtowało się niekwestionowane zapatrywanie, zgodnie z którym odpowiednie stosowanie przepisów o procesie do postępowania egzekucyjnego oznacza konieczność rozróżnienia przepisów ogólnych k.p.c. na takie, które:

- zupełnie nie znajdują zastosowania w postępowaniu egzekucyjnym,
- należy stosować z uwzględnieniem różnicy charakteru, celu i środków, jaka istnieje pomiędzy procesem i postępowaniem egzekucyjnym,
- znajdują w postępowaniu egzekucyjnym zastosowanie wprost.

Jednocześnie, pomimo istnienia pewnych wątpliwości w tym względzie, należy przyjąć, że przepisy o postępowaniu dowodowym należą do tej ostatniej grupy, tzn. że znajdują zastosowanie w postępowaniu egzekucyjnym bez żadnej modyfikacji ich treści, wynikającej ze specyfiki tego postępowania². Nie można przy tym nie zauważyć, że przepisy części trzeciej k.p.c. regulują swoistego rodzaju postępowania dowodowe prowadzone przez organy egzekucyjne jedynie w ograniczonym zakresie. Wydaje się zatem, znów w kontekście art. 13 § 2 k.p.c., że w wypadkach nieuregulowanych należy odwołać się w tej kwestii także do art. 3 k.p.c., zgodnie z którym strony i uczestnicy postępowania obowiązani są dawać wyjaśnienia co do okoliczności sprawy zgodnie z prawdą i bez zatajania czegokolwiek oraz przedstawiać dowody³. Aktualne pozostaje również ogólne wskazanie wyrażone w treści art. 278 § 1 k.p.c., że w wypadkach wymagających wiadomości specjalnych sąd, po wysłuchaniu wniosków stron co do liczby biegłych i ich wyboru, może wezwać jednego lub kilku biegłych w celu zasięgnięcia ich opinii.

Podstawa i ogólne zasady udziału biegłych w postępowaniu egzekucyjnym

Podstawowe znaczenie przy określeniu podstaw udziału biegłych w postępowaniu egzekucyjnym ma przepis art. 813 § 1 k.p.c., zgodnie z którego treścią w wypadkach wymagających zasięgnięcia opinii biegłego (konieczność taka wystąpi wtedy, gdy zaistnieje potrzeba sięgnięcia do wiadomości specjalnych), komornik zwróci się – z własnej inicjatywy lub na skutek uwzględnienia złożonego w tym zakresie wniosku

¹ Dalej jako: k.p.c.

² Vide: A. Marciniak, *Postępowanie egzekucyjne w sprawach cywilnych*, Warszawa 2008, s. 28. Vide również: M. Lewandowski, *Odpowiednie stosowanie przepisów o procesie do postępowań klauzulowego i egzekucyjnego (na tle wybranych orzeczeń sądowych)*, „Problemy Egzekucji” 2000, nr 9(45), s. 42–43.

³ Z. Szczurek, *Gromadzenie w postępowaniu egzekucyjnym informacji o stanie majątkowym dłużnika*, „Przegląd Prawa Egzekucyjnego” 2005, nr 10–12, s. 7, za: Lex nr 50950/2.

strony – o wydanie opinii do jednego lub kilku stałych biegłych sądowych (stosownie do treści § 129 Rozporządzenia w sprawie czynności komorników⁴ w zasadzie wyznacza się jednego biegłego, zaś dwóch lub więcej biegłych powołuje się, jeżeli jest to konieczne do ustalenia wartości nieruchomości). Jeżeli wśród stałych biegłych sądowych nie ma biegłego wymaganej specjalności, komornik zwraca się do sądu z wnioskiem o wyznaczenie biegłego i odebranie od niego przyrzeczenia⁵. Takie same zasady postępowania obowiązują komornika również wtedy, gdy wezwany przez niego stały biegły sądowy został wyłączony lub nie przyjął nałożonego na niego obowiązku z przyczyn wskazanych w art. 280 k.p.c. (chodzi tutaj o wystąpienie przyczyn, jakie uprawniają świadka do odmowy zeznań, a ponadto o wystąpienie przeszkody, która uniemożliwia biegłemu wydanie opinii), a nie ma innego biegłego tej specjalności wśród stałych biegłych sądowych.

W wypowiedziach doktryny relacja pomiędzy art. 278 k.p.c. a art. 813 k.p.c. bywa definiowana w różny sposób. Wskazuje się zatem, że część druga i trzecia k.p.c. nie normują całości postępowania zabezpieczającego i egzekucyjnego, a przepisy w nich zawarte, w tym również przepis art. 813 k.p.c., stanowią *legis specialis* w stosunku do części pierwszej, a w tym również względem przepisu art. 278 k.p.c.⁶ Jednak zaznacza się także, iż przywoływany art. 813 k.p.c. nie reguluje kompleksowo kwestii udziału biegłego w postępowaniu egzekucyjnym, w związku z czym należy stosować odpowiednio art. 278 i nast. k.p.c. w zakresie nieuregulowanym w art. 813 k.p.c.⁷ Dla porządku należy także przywołać stanowisko, zgodnie z którym w kontekście postępowania dowodowego w egzekucji w zakresie oszacowania wartości nieruchomości zupełnie nie można mówić o możliwości odpowiedniego stosowania przepisu art. 278 § 3 k.p.c. do opinii biegłego⁸.

⁴ Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 9 marca 1968 r. w sprawie czynności komorników (Dz.U. z 1968 r. Nr 10, poz. 52 z późn. zm.)

⁵ Zgodnie z treścią art. 552 dawnego k.p.c. (Vide: J. Korzonek, *Postępowanie egzekucyjne i zabezpieczające. Część druga kodeksu postępowania cywilnego*, Kraków 1934, s. 574), „biegły, który nie jest stałym biegłym sądowym, składa wobec komornika zapewnienie sumiennego i bezstronnego spełnienia obowiązku”. W komentarzu do tego przepisu autor wskazuje, że „biegłych powoływać należy o ile możności z listy stałych biegłych sądowych, albowiem ci ostatni dzięki procederowi, przewidzianemu przy ich ustanawianiu, dają najlepszą gwarancję, że posiadają wymagane dla biegłych kwalifikacje moralne i zawodowe i że obowiązki swe spełnią, jak należy”.

⁶ Z. Szczurek, *Ustalenie okoliczności faktycznych i prawnych niezbędnych dla prowadzenia egzekucji sądowej w sprawach cywilnych*, „Przegląd Prawa Egzekucyjnego” 2010, nr 6, s. 10.

⁷ Vide: K. Bednarska, Głosa do wyroku SN z dnia 28 października 1997 r., I CKN 283/97, opubl. w: „Problemy Egzekucji” 2001, nr 17, s. 100, za Lex nr 37590/1; P. Kosyra, *Egzekucja sądowa ze zmaterializowanych akcji spółki akcyjnej*, „Przegląd Prawa Egzekucyjnego” 2009, nr 8, s. 42; K. Flaga-Gieruszyńska [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, red. A. Zieliński, Warszawa 2008, s. 1307; O. Marcewicz [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, red. A. Jakubecki, Warszawa 2008, s. 1208.

⁸ Vide: T. Zawisłak [w:] *Dowody w postępowaniu cywilnym*, red. Ł. Błaszczak, K. Markiewicz, E. Rudkowska-Ząbczyk, Warszawa 2010, s. 381.

Niewątpliwie należy jednak opowiedzieć się za pierwszym z przedstawionych wyżej stanowisk, tzn. za dopuszczalnością, a w zasadzie koniecznością odpowiedniego stosowania art. 278 i nast. k.p.c. do określenia zasad udziału biegłych w postępowaniu egzekucyjnym w zakresie nieuregulowanym w art. 813 k.p.c. Odnosi się to w szczególności do trybu powoływania biegłego (na wniosek i z urzędu – w celu wezwania biegłego komornik powinien wydać postanowienie dowodowe, które odpowiada wymogom art. 236 k.p.c.; dopiero wtedy można mówić, że powołano biegłego⁹), możliwości odmowy przyjęcia przez biegłego wykonania obowiązku, formy sporządzanej opinii, zasad wynagradzania biegłego i możliwości stosowania względem niego środka sankcjonującego w postaci grzywny¹⁰.

Istotne przy tym jest (i to zarówno ze względu na interes wierzycieli, jak i dłużnika), aby komornik pouczył biegłego o konieczności podania przyczyn, które mogą prowadzić do jego wyłączenia od wydania opinii, co powinno nastąpić jeszcze zanim biegły ten podejmie czynności. Waga poczynionego wyżej zastrzeżenia wynika z tego, że czynność komornika podjęta w oparciu o opinię biegłego, który był wyłączony z mocy ustawy, podlega uchynieniu przez sąd, przy czym uchylony jest również pozostałe czynności komornika, które są następstwem tej wadliwej czynności¹¹.

Odwołując się do treści aktualnie obowiązujących przepisów k.p.c., należy wskazać, że konieczność zasięgnięcia opinii biegłego pojawia się zasadniczo w przypadku potrzeby oszacowania wartości:

- zajętych ruchomości, w tym przedmiotów o wartości historycznej lub artystycznej, a także wyrobów ze złota i platyny (art. 853 § 2 k.p.c., art. 8662 k.p.c.),
- papierów wartościowych niezapisanych na rachunku papierów wartościowych (art. 901 § 4 k.p.c.),
- praw (art. 9104 k.p.c.),
- nieruchomości (art. 948 k.p.c. oraz art. 10132 k.p.c.),
- nieruchomości, ruchomości lub praw wchodzących w skład zarządzanego przedsiębiorstwa lub gospodarstwa rolnego,
- całego przedsiębiorstwa lub gospodarstwa rolnego (art. 106411 k.p.c. oraz art. 106417 k.p.c.)¹².

⁹ F. Zedler, *Postępowanie zabezpieczające i egzekucyjne. Komentarz. Tom II postępowanie egzekucyjne (art. 758–843 k.p.c.)*, Toruń 1995, s. 169. Odmienne stanowisko, tzn. uznające powołanie biegłego za dopuszczalne jedynie na podstawie postanowienia sądu, prezentuje M. Uliasz, *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, Warszawa 2008, s. 1203.

¹⁰ Odmienne stanowisko prezentuje H. Pietrzkowski, *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Część trzecia. Postępowanie egzekucyjne*, Warszawa 2006, s. 141.

¹¹ Vide: *Egzekucja sądowa w Polsce*, red. Z. Szczurek, Sopot 2007, s. 340.

¹² Dawny k.p.c. (vide: J. Korzonek, *Postępowanie egzekucyjne...*, op. cit., s. 574) wskazywał także potrzebę zasięgnięcia opinii biegłych przy oszacowaniu własności górniczej, kolei żelaznej, statku i prawa zabudowy.

Oznaczenie wartości zajętych ruchomości (art. 853 k.p.c.), a w szczególności przedmiotów o wartości historycznej lub artystycznej, a także wyrobów ze złota i platyny (art. 8662 k.p.c.)

Co do zasady, szacowania wartości ruchomości w postępowaniu egzekucyjnym dokonuje komornik samodzielnie. Jeżeli jednak uzna, że w celu oszacowania wartości zajętych ruchomości należy wezwać biegłego albo jeżeli wierzyciel lub dłużnik podnoszą w skardze zarzuty na oszacowanie, oszacowania dokonuje biegły.

Zgodnie z treścią art. 853 § 2 k.p.c. oszacowanie takie może mieć miejsce przy samym zajęciu. Jeśli przywołanie biegłego na czas dokonywania zajęcia nie było możliwe, biegły może wykonać ciążący na nim obowiązek w terminie późniejszym, aż do dnia licytacji (w takiej sytuacji komornik powinien samodzielnie oszacować ruchomości tymczasowo, by zorientować się, ile i jakie ruchomości należy zająć¹³, żeby nie narazić się na zarzut naruszenia praw dłużnika oraz zasad postępowania egzekucyjnego).

Należy w tym miejscu podkreślić, że konieczność wezwania biegłego, o której mowa w art. 853 k.p.c., powstanie jedynie wtedy, gdy w ocenie komornika posiadana przez niego wiedza może okazać się niewystarczająca dla oszacowania zajętych ruchomości i pojawia się potrzeba odwołania się do wiadomości specjalnych posiadanych przez biegłego. Nie chodzi przy tym o przedmioty posiadające wartość historyczną lub artystyczną albo wykonane ze złota i platyny, bo ich dotyczy osobny przepis, tj. art. 8662 k.p.c., ale raczej przedmiotów rzadko spotykanych, takich jak elementy nietypowych zbiorów kolekcjonerskich (np. kolekcja czapek kolejarskich z różnych krajów itp.).

Przywołany wyżej przepis art. 853 § 2 k.p.c. mówi wprawdzie o jednym biegłym, ale wydaje się, że w oparciu o art. 279 k.p.c. należy uznać za dopuszczalne powoływanie w razie potrzeby więcej niż jednego biegłego, przy czym, jak słusznie podkreśla się w literaturze, możliwości tej nie należy nadużywać ze względu na negatywne konsekwencje w postaci przewlekania postępowania i podnoszenia jego kosztów¹⁴.

Przyjmuje się dość powszechnie, że dokonana przez biegłego wycena wartości zajętych ruchomości ma moc wiążącą i komornik sam nie może jej zmienić. Można jedynie powołać innego biegłego, gdy strony podnoszą zarzuty na oszacowanie bądź komornik uzna, że szacunek znacznie odbiega od rzeczywistej wartości¹⁵. Jednocześnie w judykaturze podkreśla się, że istota unormowania zawartego w art. 853 k.p.c. zmierza do umożliwienia zainteresowanym podmiotom zgłoszenia zarzutów co do wartości zajętych przedmiotów¹⁶.

¹³ J. Jankowski [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz do artykułów 506–1088*, red. K. Piasecki, Warszawa 2006, s. 846.

¹⁴ Vide: A. Różalska: *Zarzuty*, „Problemy Egzekucji Sądowej” 1996, nr 20, s. 94, za: Lex nr 37152/1.

¹⁵ K. Stachura: *Egzekucja z ruchomości*, „Problemy Egzekucji Sądowej” 1993, nr 2, s. 71, za: Lex nr 37007/2.

¹⁶ Vide: Postanowienie SN z dnia 20 czerwca 1983 r., III CRN 113/83, za Lex nr 456799; warto nadmienić, że w przywołanym orzeczeniu SN dopuszczał możliwość oszacowania wartości zestawu mebli (kompletu), a więc

Warto przy tym zauważyć, że aktualnie nie ma konieczności oznaczania wartości każdej rzeczy ruchomej w protokole zajęcia, chociaż wcześniej¹⁷ SN uznawał, że komornik dokonujący zajęcia ruchomości nie mógł w protokole zajęcia oznaczyć globalnej wartości, lecz był obowiązany oznaczyć odrębnie wartość każdej zajętej ruchomości, gdyż uznawano, że użyte w art. 853 § 1 k.p.c. pojęcie „ruchomość” oznaczało rzecz ruchomą w rozumieniu przepisów prawa cywilnego materialnego, czyli chodziło tylko o przedmiot zindywidualizowany. Na podstawie przedstawionych wyżej argumentów dochodzono do wniosku, że zbiorowe (globalne) oznaczenie wartości większej liczby ruchomości (a nie każdej rzeczy z osobna) pozostawałoby w sprzeczności z treścią art. 853 § 1 k.p.c.¹⁸ Jakkolwiek jest to zagadnienie odnoszące się do techniki szacowania wartości, to jednak ma ono wpływ na prawidłowość dokonanej wyceny, a zatem musi być brane pod uwagę zarówno przez prowadzącego egzekucję komornika, jak i szacującego wartość ruchomości biegłego.

Szacowania zajętych przedmiotów o wartości historycznej lub artystycznej, a także wyrobów ze złota i platyny, również dokonuje biegły wezwany przez komornika. Oceny, czy mamy do czynienia z ruchomościami o wartości historycznej, naukowej lub artystycznej co do zasady dokonuje (sam i najczęściej we własnym zakresie) komornik, np. w oparciu o dane o rejestracji tych ruchomości w rejestrze zabytków, chociaż brak takiej rejestracji nie przesądza o tym, że nie ma się do czynienia z ruchomością zabytkową. Prowadzi to zatem do wniosku, że nie można jednak wykluczyć zaistnienia takich przypadków, kiedy dla dokonania oceny ruchomości pod kątem tego, czy ma charakter artystyczny lub zabytkowy, komornik może powołać biegłego¹⁹. Będzie to dotyczyło szczególnie tych ruchomości, których autentyczność będzie musiała zostać zweryfikowana przed samodzielnie wykonanym przez komornika albo zleconym biegłemu oszacowaniem ich wartości (np. obrazów czy zbiorów numizmatycznych).

Ustalenie ceny sprzedaży papierów wartościowych, które nie zostały zapisane na rachunku papierów wartościowych (art. 901 § 4 k.p.c.)

Zajęte papiery wartościowe nie zapisane na rachunku papierów wartościowych komornik może sprzedać (należy zgodzić się, że komornik dokonuje sprzedaży tych papierów

| 75

---

pojedynczych mebli, stanowiących określoną całość będącą z reguły przedmiotem obrotu, a nie poszczególnych przedmiotów z takiego zestawu. SN wskazał w uzasadnieniu, że „[...] nie można wykluczyć takiego łącznego oznaczenia wartości, a w każdym razie takie oszacowanie nie jest równoznaczne z nieoznaczeniem wartości w ogóle”.

¹⁷ Vide: Uchwała z dnia 9 grudnia 1986 r. III CZP 61/86, OSNC 1987/9/129, za Lex nr 3277.

¹⁸ Odmienne stanowisko prezentuje Postanowienie SN z dnia 20 czerwca 1983 r., III CRN 113/83, za Lex nr 456799.

¹⁹ Vide: Z. Marchel, *Sprzedaż w egzekucji z ruchomości po zmianach w kpc*, „Problemy Egzekucji Sądowej” 1996, nr 17, s. 29, za Lex nr 37124/1.

wartościowych na podstawie odpowiedniego wniosku wierzyciela, brak jest bowiem przesłanek uzasadniających tezę, że decyzję w tej sprawie podejmuje komornik z własnej inicjatywy²⁰) za pośrednictwem firmy inwestycyjnej w rozumieniu przepisów ustawy o obrocie instrumentami finansowymi (stosownie do treści art. 3 pkt 33 przywołanej ustawy, przez firmę inwestycyjną rozumie się dom maklerski, bank prowadzący działalność maklerską, zagraniczną firmę inwestycyjną prowadzącą działalność maklerską na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej oraz zagraniczną osobę prawną z siedzibą na terytorium państwa należącego do OECD lub WTO, prowadzącą na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej działalność maklerską²¹).

Jakkolwiek odesłanie do przepisów ustawy o obrocie instrumentami finansowymi zawarte w art. 901 § 4 k.p.c. dotyczy jedynie pojęcia instytucji finansowej, to warto także wskazać, że przepisy te (art. 3 ustawy) definiują pojęcie papierów wartościowych – wskazują, że należy przez nie rozumieć:

akcje, prawa poboru w rozumieniu przepisów kodeksu spółek handlowych, prawa do akcji, warranty subskrypcyjne, kwity depozytowe, obligacje, listy zastawne, certyfikaty inwestycyjne i inne zbywalne papiery wartościowe, w tym inkorporujące prawa majątkowe odpowiadające prawom wynikającym z akcji lub z zaciągnięcia długu, wyemitowane na podstawie właściwych przepisów prawa polskiego lub obcego,

inne zbywalne prawa majątkowe, które powstają w wyniku emisji, inkorporujące uprawnienie do nabycia lub objęcia papierów wartościowych określonych w lit. a, lub wykonywane poprzez dokonanie rozliczenia pieniężnego (prawa pochodne).

W literaturze zauważa się, że ten szczególny tryb sprzedaży wynika z faktu, iż mamy do czynienia z papierami wartościowymi, których wartość nie jest stała, a wręcz odwrotnie – podlega ciągłym wahaniom²². Trudno zgodzić się z taką konstatacją, a zdecydowanie bardziej zasadne będzie uznanie, że obligatoryjne pośrednictwo firmy inwestycyjnej wynika niewątpliwie z wyjątkowości przedmiotu sprzedaży. Należy przyjąć, iż wskazanie, że mamy do czynienia z papierem wartościowym nie zapisanym na rachunku papierów wartościowych oznacza w zasadzie, że jest to papier wartościowy nie dopuszczony do publicznego i regulowanego obrotu, a zatem taki, który nie jest przedmiotem regulowanej sprzedaży i kupna, a jego cena nie jest ustalana w sposób rynkowy. Dlatego też przywoływany przepis k.p.c. przewiduje, że do ustalenia ceny sprzedaży takich papierów wartościowych należy powołać biegłego, a jedynie fakultatywnie, i to na stosowny wniosek dłużnika, sprzedaż może nastąpić po cenie przez niego wskazanej. Jest to zatem zupełnie odmienny tryb sprzedaży zajętych papierów wartościowych od tego, jaki opisany jest

²⁰ G. Sikorski, *Kodeksowe sposoby zaspokojenia roszczenia w egzekucji z wierzytelności i praw majątkowych*, „Przegląd Prawa Egzekucyjnego” 2010, nr 1, s. 28.

²¹ Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o obrocie instrumentami finansowymi (Dz.U. z 2005 r. Nr 183, poz. 1538 z późn. zm.).

²² Vide: H. Pietrkowski: *Kodeks postępowania cywilnego...*, op. cit, s. 314.

w art. 9118 k.p.c. i dotyczy egzekucji z instrumentów finansowych zapisanych rachunku papierów wartościowych lub innego rachunku.

Co do terminu sprzedaży zajętych papierów wartościowych w tym trybie, to powinna ona nastąpić w okresie miesiąca od dnia zajęcia, a jedynie wyjątkowo (za zgodą dłużnika) termin ten może zostać wydłużony.

Szacowania zajętego prawa (art. 9104 k.p.c.)

Co do zasady, ze względu na specyficzny charakter praw majątkowych, które najczęściej mają zmienną i uzależnioną od wielu czynników wartość²³, w ogólnym przebiegu postępowania egzekucyjnego z innych praw majątkowych²⁴ do oszacowania zajętego prawa komornik powołuje biegłego. Zauważyć jednak trzeba, że taka wycena nie jest potrzebna w trzech przypadkach, tzn.:

- jeżeli strony zgodnie ustaliły wartość zajętego prawa,
- jeżeli w okresie trzech miesięcy przed dokonaniem zajęcia zajęte prawo było oszacowane dla celów obrotu rynkowego,
- jeżeli w drodze umowy ustalono jego wartość dla potrzeb obrotu rynkowego (w takiej sytuacji za wartość prawa przyjmuje się wartość prawa ustaloną zgodnie przez strony albo we wcześniejszej umowie lub oszacowaniu).

Bez wątplenia należy zgodzić się, że nakłonienie stron do zgodnego ustalenia wartości zajętego prawa służy interesowi obu stron: wierzyciel uniknie w ten sposób konieczności wpłacenia zaliczki na pokrycie należności biegłego, a dłużnik obciążenia go w ostateczności tym kosztem²⁵. Z punktu widzenia komornika, czyli organu odpowiedzialnego za prawidłowe i efektywne prowadzenie postępowania egzekucyjnego, taki konsensus istniejący pomiędzy stronami wyklucza ryzyko kwestionowania w drodze środków prawnych wartości oszacowania zajętego prawa.

Osobny wyjątek od zasady szacowania wartości zajętego prawa przez biegłego zawiera przepis art. 9117 § 2 k.p.c., który dopuszcza, aby na wniosek dłużnika, za zgodą wierzyciela, sprzedaż zajętego prawa nastąpiła bez jego oszacowania. Dłużnik winien w takim przypadku wskazać cenę minimalną, poniżej której nie można dokonać sprzedaży, osobę nabywcy albo też wskazać kilka osób uprawnionych do nabycia oraz kolejność, w jakiej prawo nabycia będzie im przysługiwało. Jednocześnie przywołany

²³ K. Flaga-Gieruszyńska [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, red. A. Zieliński, op. cit, s. 1439.

²⁴ Odnośnie do „ogólnego przebiegu postępowania egzekucyjnego” oraz co do zakresu znaczeniowego pojęcia „innych praw majątkowych” vide także: S. Cieślak: *Egzekucja sądowa z innych praw majątkowych po nowelizacji kodeksu postępowania cywilnego z dnia 2 lipca 2004 r.*, „Przegląd Prawa Egzekucyjnego” 2004, nr 7–9, s. 21.

²⁵ P. Telenga [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, red. A. Jakubecki, op. cit, s. 1311.

przepis wymaga, aby sprzedaż za wskazaną przez dłużnika cenę nie naruszyła interesów wierzycieli²⁶.

W związku z tym, że przepisy k.p.c. nie określają terminu, w jakim strony powinny spełnić warunki pozwalające na rezygnację z powoływania biegłego do oszacowania wartości zajętego prawa, to należy przyjąć, że termin ten określi komornik, mając na uwadze okoliczności konkretnej sprawy²⁷ oraz konieczność przestrzegania zasad postępowania egzekucyjnego.

Szacowanie wartości nieruchomości (art. 948 k.p.c. oraz art. 10132 k.p.c.) i statku morskiego art. 1014 k.p.c.

Przy „zwykłej” egzekucji z nieruchomości, oszacowania nieruchomości²⁸ dokonuje powołany przez komornika biegły uprawniony do szacowania nieruchomości na podstawie odrębnych przepisów – tzn. w oparciu o ustawę z dnia 21.08.1997 r. o gospodarce nieruchomościami²⁹. Wyjątek od tak sformułowanej zasady, polegający na tym, że nie dokonuje się nowego oszacowania, zachodzi w przypadku, gdy nieruchomość była w okresie sześciu miesięcy przed zajęciem oszacowana dla potrzeb obrotu rynkowego i oszacowanie to odpowiada wymogom oszacowania nieruchomości w egzekucji z nieruchomości³⁰.

Zgodnie z treścią § 130 Rozporządzenia w sprawie czynności komorników, biegły powinien dokonać oszacowania niezwłocznie po wyznaczeniu go przez komornika. Jeżeli z ważnych powodów oszacowanie nieruchomości nie może być niezwłocznie dokonane, komornik wyznaczy biegłemu odpowiedni termin. Termin ten może być przedłużony tylko w wypadkach wyjątkowych.

Stosownie do treści § 136 i § 138 Rozporządzenia w sprawie czynności komorników, sumę oszacowania nieruchomości ustala się według przeciętnych cen sprzedaży podobnych nieruchomości w tej samej okolicy, z uwzględnieniem stanu nieruchomości w dniu dokonania oszacowania. Takie same zasady stosuje się do oszacowania budowli i innych urządzeń oraz przynależności i pożytków nieruchomości. Nadto biegły powinien wskazać i uzasadnić podstawę przyjętej sumy oszacowania. Warto w tym miejscu

²⁶ Vide szerzej: J. Jankowski, *Sposoby egzekucji świadczeń pieniężnych a przedmiot egzekucji*, „Przegląd Prawa Egzekucyjnego” 2007, nr 10–11, s. 8 i nast.

²⁷ P. Kosyra, op. cit., s. 43.

²⁸ Komornik może także zlecić biegłemu dokonanie czynności niezbędnych dla sporządzenia opisu nieruchomości.

²⁹ Dz.U. z 2004 r., Nr 261, poz. 2603 (tekst jedn.), z późn. zm.

³⁰ Vide: K. Flaga-Gieruszyńska, op. cit, s. 1482 wskazuje jako uzasadnienie dopuszczalności skorzystania z takiego oszacowania minimalizację kosztów postępowania, a nadto uznaje, że komornik może również posłużyć się wyceną, której dokonano np. dla poprzednio wszczętej egzekucji, w której nie doszło do sprzedaży nieruchomości.

zaznaczyć, że w obecnym stanie prawnym brak jest możliwości zastosowania innego sposobu oszacowania nieruchomości³¹.

W oszacowaniu należy podać osobno wartość nieruchomości, budowli i innych urządzeń, przynależności i pożytków oraz osobno wartość całości, jak również wartość części nieruchomości, która została wydzielona celem wystawienia oddzielnie na licytację. Wartości powyższe należy podać tak z uwzględnieniem, jak i bez uwzględnienia praw, które pozostają w mocy bez zaliczenia na cenę nabycia oraz wartości praw nie określonych sumą pieniężną obciążających nieruchomość, w szczególności świadczeń z tytułu takich praw.

Przedstawiciele doktryny wypowiadają się niejednolicie w kwestii konieczności powoływania do szacowania wartości nieruchomości biegłego uprawnionego, który byłby jednocześnie wpisany na listę stałych biegłych sądowych. Wskazuje się zatem, że przepis art. 948 § 1 k.p.c., zgodnie z treścią którego oszacowania nieruchomości dokonuje powołany przez komornika biegły uprawniony do szacowania nieruchomości na podstawie odrębnych przepisów, jest przepisem szczególnym w stosunku do art. 813 § 1 k.p.c., a tym samym biegły uprawniony do szacowania nieruchomości na podstawie odrębnych przepisów nie musi być ponadto wpisany na listę stałych biegłych sądowych³². W wypowiedziach innych przedstawicieli doktryny zawarte jest jednak wymaganie, aby biegłym była osoba wpisana na listę biegłych sądowych, o ile posiada uprawnienia nabyte zgodnie z ustawą o gospodarce nieruchomościami³³.

Co do formy opinii biegłego, to art. 948 § 1 k.p.c. nie stawia żadnych szczególnych wymogów tym zakresie. Dlatego też można przyjąć, że biegły składa ją na piśmie albo ustnie do protokołu, zależnie od decyzji komornika. Należy także odnotować prezentowane w literaturze bardziej restrykcyjne stanowisko, zgodnie z którym – ze względu na charakter, zakres i duży stopień szczególności, jakim powinna charakteryzować się opinia – w każdym wypadku powinna ona zostać złożona na piśmie³⁴. Wydaje się, że jest to wymaganie zbyt restrykcyjne i nie znajduje ono oparcia w przepisach ogólnych k.p.c. o postępowaniu dowodowym.

³¹ Vide: J. Jankowski, *Przebieg postępowania egzekucyjnego, upadłościowego i układowego. Struktura postępowań w ujęciu dynamicznym*, Zakamycze 1999, s. 140. Autor przywołuje dawny kodeks postępowania cywilnego, który przewidywał pomiędzy różnymi sposobami szacowania nieruchomości również najprostszy, polegający na oszacowaniu nieruchomości przez wierzyciela we wniosku o dokonanie opisu, które przyjmowano za podstawę licytacji, jeżeli na trzy dni przed terminem opisu nie sprzeciwił się temu dłużnik i uczestnicy. Innym rodzajem oszacowania było oszacowanie wynikające z umowy pomiędzy wierzycielem i dłużnikiem.

³² G. Julke, *Opis i oszacowanie nieruchomości*, „Przegląd Prawa Egzekucyjnego” 2007, nr 6–8, s. 5, za Lex nr 63088/4.; Vide także O. Marcewicz, op. cit., s. 1352.

³³ T. Zawiślak, op. cit., s. 380. Vide również: M. Uliasz, op. cit., s. 1366, chociaż uznaje on art. 948 k.p.c. za przepis szczególny względem art. 813 k.p.c.

³⁴ H. Pietrzkowski, op. cit., s. 398; A. Barańska [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz do artykułów 506–1088*, op. cit., s. 1035.

Opinia biegłego służy komornikowi za podstawę czynienia ustaleń niezbędnych w sporządzeniu protokołu opisu i oszacowania nieruchomości. Komornik nie jest opinią związany, ale też nie może jej w dowolny sposób interpretować³⁵. Trzeba przy tym zwrócić uwagę, że rola biegłego na tym etapie postępowania sprowadza się właściwie tylko do opracowania opinii szacunkowej, jednak na wyraźne polecenie komornika może przeprowadzić czynności i dokonać ustaleń niezbędnych do sporządzenia opisu nieruchomości. Przedmiotem ustaleń biegłego w tym zakresie może być to, czy nieruchomość mogłaby zostać wykorzystywana w inny sposób podnoszący jej atrakcyjność. Biegły może wyliczyć dokładny obszar nieruchomości, gdy nie jest on określony, może też pomóc w sprawdzeniu roku budowy budynków położonych na nieruchomości, ich sposobu i jakości wykonania itp.

Dokonywany przez biegłego szacunek z jednej strony opiera się na danych pochodzących z opisu nieruchomości, a z drugiej strony sporządzany jest na podstawie jeszcze innych danych koniecznych do właściwego ustalenia wartości, takich jak: warunki społeczno-gospodarcze dotyczące miejsca położenia nieruchomości, jej perspektywy rozwojowe, usytuowanie, sąsiedztwo³⁶. Niezależnie jednak od tego, z jakich źródeł biegły korzysta, musi brać pod uwagę zasady wynikające z treści Rozporządzenia w sprawie wyceny nieruchomości i sporządzania operatu szacunkowego³⁷, które określa w szczególności:

- rodzaje metod i technik wyceny nieruchomości oraz sposoby określania wartości nieruchomości przy zastosowaniu poszczególnych podejść, metod i technik wyceny,
- sposoby określania wartości nieruchomości dla różnych celów, jako przedmiotu różnych praw oraz w zależności od rodzaju nieruchomości i jej przeznaczenia,
- sposoby określania wartości nakładów i szkód na nieruchomości.

Oszacowanie przez kilku biegłych będzie uzasadnione zwłaszcza przy szacowaniu nieruchomości nietypowych, o złożonym charakterze i przeznaczeniu, zabudowanych dużą ilością różnorodnych budowli. Powołanie kilku biegłych zapewni nie tylko przyspieszenie procesu szacowania, ale umożliwi dobór odpowiedniego biegłego do szacowania poszczególnych części składowych nieruchomości³⁸. Liczba biegłych zatem nie jest determinowana zamiarem przyspieszenia czynności szacowania, ale podniesieniem jej wiarygodności i chęcią zmniejszenia lub wręcz eliminacji ryzyka jej podważenia w dalszym toku postępowania.

³⁵ R. Kowalkowski, *Opis i oszacowanie nieruchomości*, „Problemy Egzekucji Sądowej” 1994, nr 5, s. 69, za: Lex nr 37026/7.

³⁶ A. Stempniak, *Dodatkowy opis i oszacowanie w toku egzekucji sądowej z nieruchomości*, „Przegląd Prawa Egzekucyjnego” 2008, nr 3–5, s. 61.

³⁷ Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 21 września 2004 r. w sprawie wyceny nieruchomości i sporządzania operatu szacunkowego (Dz.U. z 2004 r. Nr 207 poz. 2109 z późn. zm.).

³⁸ Z. Szczurek, *Ustalenie okoliczności...*, op. cit., s. 15.

Dla zapewnienia ciągłej aktualności sporządzonej przez biegłego wyceny ustawodawca w przepisie art. 951 k.p.c. wprowadził możliwość aktualizacji wyceny, polegającej na tym, że jeżeli w stanie nieruchomości pomiędzy sporządzeniem opisu i oszacowania a terminem licytacyjnym zajdą istotne zmiany, to na wniosek wierzyciela lub dłużnika może nastąpić dodatkowy opis i oszacowanie³⁹. Odwołując się do stanowiska judykatury – wobec tego, że w warunkach gospodarki wolnorynkowej wartość rynkowa nieruchomości może ulegać zmianom nie tylko w następstwie zmian fizycznych znajdujących wyraz w opisie – przez „zmiany w stanie nieruchomości” trzeba rozumieć zmiany rynkowej wartości nieruchomości niezależnie od tego, z jakich wynikają przyczyn⁴⁰. Jednocześnie w literaturze wskazuje się, że przepis ten ma zastosowanie tylko wtedy, gdy zmiany, które zaszły w stanie nieruchomości mają charakter istotny i powodują zdezaktualizowanie się poprzedniego opisu (np. zniszczenie części budynku wskutek pożaru lub przeciwnie – wzniesienie nowej budowli). Sam upływ czasu nie pociąga za sobą potrzeby dokonania dodatkowego opisu i oszacowania, jeżeli nie wywołał on zmian w stanie nieruchomości⁴¹. Doktryna zatem, jak wynika z powyższego, każe podchodzić do kwestii zasadności wykonywania aktualizacji wyceny w sposób bardzo wyważony i z uwzględnieniem zarówno elementów obiektywnych (niezależność od źródła i przyczyny zmiany wartości), jak i subiektywnych (ocena zakresu zmiany wartości w kontekście jej istotności).

Osobnego zaznaczenia wymaga problem ewentualnej konieczności stosowania szczególnych zasad postępowania przy szacowaniu wartości nieruchomości lokalowej, gdy ten przedmiot egzekucji obejmuje również prawo związane – udział we współwłasności nieruchomości gruntowej. W takim przypadku należy uznać, zgadzając się w całej rozciągłości z zaprezentowanym w literaturze stanowiskiem, że opisana sytuacja nie daje podstaw do stosowania przepisów o egzekucji z ułamkowej części nieruchomości, a prowadzenie egzekucji z nieruchomości lokalowej winno odbywać się na zasadach ogólnych, według przepisów o egzekucji z nieruchomości. Zaakceptowanie bowiem odmiennego stanowiska prowadziłoby również do konieczności akceptacji np. szacowania wartości całej nieruchomości i obliczania wartości rynkowej lokalu w oparciu o wielkość związanego z nim udziału w działce gruntu⁴².

³⁹ Grzegorz Julke wskazuje, że komornik nie dokonuje nowego oszacowania przy pomocy biegłego, jeżeli dysponuje wiedzą na temat wcześniejszego szacowania nieruchomości, a nadto ma dostęp do wykonanej wcześniej opinii (operatu szacunkowego), co pozwoli mu na ocenę, czy oszacowanie to odpowiada wymogom oszacowania nieruchomości w egzekucji z nieruchomości. W przeciwnym razie przeprowadzenie ponownego oszacowania nie stanowi uchybienia procesowego, nawet jeżeli oba szacunki znacznie będą od siebie odbiegały (G. Julke, op. cit.).

⁴⁰ Postanowienie SN z dnia 23 kwietnia 1998 r. (I CKN 639/97), Lex nr 50629.

⁴¹ Postanowienie SN z dnia 4 lutego 1977 r. (III CRN 239/76), OSNC 1977/11/217, Lex nr 2124.

⁴² Vide szerzej: J. Świeczkowski, *Egzekucja z nieruchomości czy ułamkowej części nieruchomości?*, „Przegląd Prawa Egzekucyjnego” 2006, nr 1–3, s. 45.

W przypadku prowadzenia uproszczonej egzekucji z nieruchomości (art. 10132 k.p.c.) komornik, na wniosek wierzyciela⁴³, niezwłocznie po zajęciu (inaczej, aniżeli w przypadku zwykłej egzekucji z nieruchomości, gdzie termin ten jest nie krótszy, niż dwa tygodnie po upływie terminu wyznaczonego w wezwaniu dłużnika do zapłaty długu) dokonuje opisu i oszacowania nieruchomości na podstawie wartości określonej przez biegłego, odpowiednio stosując przy tym przepis art. 948 § 1 k.p.c. Jednocześnie, ze względu na szczególny tryb egzekucji wynikający z przepisów o uproszczonej egzekucji z nieruchomości, należy opowiedzieć się za brakiem obowiązku zawiadomienia dłużnika o terminie dokonania oględzin nieruchomości przez biegłego. Uzasadnieniem takiego stanowiska może być zalecane przez ustawodawcę szybkie prowadzenie egzekucji w trybie uproszczonym⁴⁴. Przyjęcie odmiennego poglądu w istotny sposób czyniłoby oba rodzaje egzekucji podobnymi do siebie, czemu sprzeciwiają się wnioski wynikające z zastosowania wykładni celowościowej do interpretacji przepisów o uproszczonej egzekucji z nieruchomości.

Podobnie jak w przypadku uproszczonej egzekucji z nieruchomości, również do egzekucji ze statków morskich wpisanych do rejestru okrętowego stosuje się, na mocy art. 1014 k.p.c., odpowiednio przepisy o egzekucji z nieruchomości (do egzekucji ze statków nie wpisanych do rejestru prowadzi się egzekucję, stosując odpowiednio przepisy o egzekucji z nieruchomości). W związku z powyższym do szacowania wartości statku morskiego komornik wyznacza biegłego (lub kilku biegłych) z listy biegłych sądowych, a w razie potrzeby spośród osób, które nie są wpisane na listę biegłych sądowych, ale wykazują się znajomością problematyki morskiej, budowy statków i zagadnień związanych z ich eksploatacją. W zasadzie rola biegłego sprowadza się w tym przypadku do opracowania opinii szacunkowej⁴⁵, podobnie jak w przypadku wyceny nieruchomości.

Szacowanie wartości nieruchomości, ruchomości lub praw wchodzących w skład zarządzanego przedsiębiorstwa lub gospodarstwa rolnego, a także wartości całego przedsiębiorstwa lub gospodarstwa rolnego (art. 106411 oraz 106417 k.p.c.)

82 |

Z regulacji dotyczącej egzekucji przez zarząd przymusowy wynika, że istotnym warunkiem wszczęcia egzekucji tym sposobem jest prowadzenie przez dłużnika działalności gospodarczej poprzez eksploatację przedsiębiorstwa lub gospodarstwa rolnego⁴⁶. Musi

⁴³ Nie oznacza to, że w razie braku wniosku wierzyciela w ogóle nie przeprowadza się oszacowania, ale chodzi o to, że oszacowania dokonuje się wtedy w terminie określonym w art. 942 k.p.c. – M. Uliasz, op. cit, s. 1417.

⁴⁴ Vide: *Egzekucja sądowa w Polsce*, op. cit, s. 731.

⁴⁵ Vide szerzej: S. Dalka, *Egzekucja ze statków morskich*, „Problemy Egzekucji”, nr 11 (47), s. 32–35.

⁴⁶ P. Bojarski: *Egzekucja z udziałów oraz akcji spółek przez zarząd przymusowy*, „Przegląd Prawa Egzekucyjnego” 2010, nr 7, s. 43.

bowiem istnieć dające się wyodrębnić w sensie prawnym i ekonomicznym „przedsiębiorstwo” lub „gospodarstwo rolne” Zarząd sprawowany przez dłużnika nad takim przedsiębiorstwem lub gospodarstwem rolnym ustaje z chwilą uprawomocnienia się postanowienia o wszczęciu egzekucji, a zatem ustanowienia zarządu przymusowego i powołania przez sąd osoby na zarządcę⁴⁷.

Zasadniczo celem egzekucji przez zarząd przymusowy jest prowadzenie egzekucji z dochodów uzyskiwanych z prowadzonego przez dłużnika przedsiębiorstwa albo gospodarstwa rolnego. Jednocześnie, w szczególnie uzasadnionych wypadkach, zarządca (wyłącznie za zgodą sądu) może sprzedawać nieruchomości, ruchomości lub prawa wchodzące w skład zarządzanego przedsiębiorstwa lub gospodarstwa rolnego. Warunki sprzedaży takich składników majątkowych w opisanym trybie określa sąd. Nadto również sąd (a nie, jak w innych, podobnych przypadkach, komornik) może powołać biegłego do wyceny sprzedawanych składników majątkowych. Powołanie biegłego może nastąpić także w postanowieniu zarządzającym sprzedaż składników majątkowych albo zawierającym zgodę na oddanie ich w najem lub dzierżawę⁴⁸. Dokonywany przez sąd dobór biegłych do szacowania wartości konkretnych składników majątkowych przedsiębiorstwa albo gospodarstwa rolnego winien odbywać się w oparciu o kryterium specjalizacji biegłego, a także powinien uwzględniać charakter przedmiotu, którego oszacowanie wartości jest zlecane.

W przypadku sprzedaży zarządzanego przedsiębiorstwa lub gospodarstwa rolnego (egzekucja przez sprzedaż przedsiębiorstwa lub gospodarstwa rolnego) ustalenie ceny sprzedaży może zostać dokonane na jeden z trzech sposobów. Najpierw dłużnik i wszyscy wierzyciele podejmują próbę ustalenia ceny sprzedaży. Jeżeli nie uda się dokonać takiego ustalenia, to wyceny przedsiębiorstwa lub gospodarstwa rolnego dokonuje co najmniej dwóch biegłych. Wydana przez nich opinia powinna być opinią łączną⁴⁹. Wreszcie, w ostateczności, w razie rozbieżności w wycenie dokonanej przez biegłych, wartość przedsiębiorstwa lub gospodarstwa rolnego ustala sąd, przy czym nie może on ustalić tej wartości w sposób dowolny, a jego decyzja powinna polegać na przyjęciu ceny wskazanej przez tego biegłego, którego wycena jest – w ocenie sądu – najbardziej trafna⁵⁰. Znajduje tutaj w całej rozciągłości zastosowanie zasada swobodnej oceny dowodów dokonywanej przez sąd.

Powołując biegłych do dokonania wyceny przedsiębiorstwa, sąd powinien określić również cel oraz przedmiot wyceny, a zatem stwierdzić wyraźnie, że wyceny dokonuje się dla obliczenia wartości szacunkowej przedsiębiorstwa i to na potrzeby jego sprze-

⁴⁷ O. Marcewicz, op. cit. s. 1455.

⁴⁸ J. Jagieła [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz do artykułów 506–1088*, op. cit., s. 1268.

⁴⁹ K. Flaga-Gieruszyńska, op. cit., s. 1600. Vide także: H. Pietrkowski, op. cit., s. 581. Autor wskazuje wręcz, że wyceny sporządzone przez biegłych „nie mają charakteru indywidualnego i nie są od siebie niezależne. Wręcz przeciwnie, wycena powinna przez nich zostać dokonana wspólnie”; o „wspólnej” opinii jest także mowa w tomie *Egzekucja sądowa w Polsce*, op. cit., s. 953. Odmienne wypowiedzi są O. Marcewicz, op. cit., s. 1477.

⁵⁰ M. Uliasz, op. cit. s. 1490.

daży w toku egzekucji⁵¹. Jednocześnie należy uznać, że określona w tym trybie wartość sprzedawanego przedsiębiorstwa lub gospodarstwa rolnego, pomimo braku wyraźnego uregulowania tej kwestii w k.p.c., może i powinna zostać zaktualizowana w sytuacji istotnej zmiany ich wartości z zastosowaniem takich samych zasad, jakie obowiązywały przy sporządzaniu pierwszej opinii.

Podsumowanie

Aby zrealizować cel postępowania egzekucyjnego, tzn. zapewnić w sposób rzetelny urzeczywistnienie normy prawnej indywidualno-konkretnej, która została ustalona w tytule wykonawczym, konieczne jest ustalenie właściwego poziomu sformalizowania tego postępowania. W doktrynie zauważa się, że postępowanie egzekucyjne odznacza się podwyższonym stopniem sformalizowania⁵². Udział biegłych w postępowaniu egzekucyjnym, a także uzależnianie skuteczności niektórych czynności organów egzekucyjnych od dokonania ich z udziałem biegłych bądź w oparciu o sporządzone przez nich opinie, winien być niewątpliwie traktowany jako przejaw formalizmu postępowania egzekucyjnego. Należy się jednocześnie zgodzić z twierdzeniem, że tak rozumiany formalizm ogranicza podmioty postępowania w dowolnym kształtowaniu czynności procesowych, wiążąc skutki procesowe jedynie z tymi, które spełniają założenia formalne narzucone przez ustawodawcę⁵³. Nie może zmienić powyższych konstatacji nawet okoliczność, że – co do zasady – komornik nie jest związany wnioskami opinii sporządzonej przez biegłego. Jeśli bowiem komornik uzna, że opinia jest wadliwa lub niepełna, musi ponowić dowód, zwracając się do tego samego lub innego biegłego.

Trzeba jednakże zdawać sobie sprawę, że formalizm postępowania nie jest jego celem, ale jedynie środkiem służącym zapewnieniu, że prowadzone postępowanie będzie cechować się rzetelnością i obiektywizmem. Występująca niewątpliwie w czasie prowadzonego postępowania egzekucyjnego konieczność odwoływania się do wiadomości specjalnych wymaga udziału biegłych w tym postępowaniu. Jednocześnie, mając na uwadze istotny funkcjonalny związek istniejący pomiędzy postępowaniem rozpoznawczym i postępowaniem wykonawczym, należy z zadowoleniem zauważyć, że w wypowiedziach doktryny dominującą pozycję zajmuje pogląd, zgodnie z którym do określania zasad udziału biegłych w postępowaniu egzekucyjnym stosuje się odpowiednio przepis art. 278 i nast. k.p.c. Dzięki takiemu sposobowi kształtowania praktyki prawa tworzy się dodatkową gwarancję spójności pomiędzy uregulowaniami dotyczącymi różnych instytucji prawnych.

⁵¹ O. Marcewicz, op. cit, s. 1477.

⁵² S. Cieślak, *Formalizm postępowania egzekucyjnego*, „Przegląd Prawa Egzekucyjnego” 2009, nr 12, s. 22.

⁵³ P. Pogonowski, *Postępowanie zabezpieczające i egzekucyjne*, Warszawa 2007, s. 116.